

ПРИЙНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ РИЗИКУ

© У.І. Моторнюк, М.І. Терехух, 2014

Прийняття інвестиційних рішень об'єктивно здійснюється в умовах невизначеності, яка виявляється в неможливості однозначної оцінки розвитку подій у майбутньому. Головною причиною існування невизначеності є неповнота та неточність інформації про поточне та перспективне становище як зовнішнього, так і внутрішнього середовища інвестиційного проекту, зумовлені динамічністю і багатофакторністю їх змінюваності та розвитку, дефіцитністю якісної інформації як ресурсу. Об'єктивно неусувний характер невизначеності породжує такий же неусувний ризик ухвалення інвестиційних рішень.

Інвестиційний ризик — імовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов інвестиційних вкладень. Найбільше від інвестиційного ризику залежить формування рівня доходності інвестиційних операцій підприємства та виникнення загрози банкрутства, оскільки фінансові втрати, пов'язані з цим ризиком, найвідчутніші [1, с. 66].

Обов'язковою умовою виникнення ризику є наявність альтернативних сценаріїв розвитку подій, що зумовлює отримання різних результатів: у ситуації коли можливим є лише один результат, незалежно від того йде мова про втрати чи надбання, ризику не існує, оскільки не існує альтернатив.

Складовими сутності інвестиційного ризику як економічної категорії є: невизначеність дії ринкових факторів у даний час та у майбутньому; існування декількох альтернатив розвитку подій;

можливість настання несприятливої події, ймовірність втрат активів, неотримання очікуваного прибутку або інших відхилень від запланованих, прогнозованих показників; об'єктивна необхідність здійснення управлінських заходів щодо зменшення можливих негативних або несприятливих наслідків; суб'єктивне сприйняття подій [2, с.202].

В інвестиційному менеджменті інвестиційні ризики здебільшого класифікують за такими ознаками: сферами прояву: політичний ризик; економічний ризик; соціальний ризик; екологічний ризик; формами інвестування: ризик реального інвестування та ризик фінансового інвестування; джерелами виникнення: систематичний (ринковий) ризик; несистематичний (специфічний) ризик.

Власні ризики в інвестиційному менеджменті можна аналізувати з допомогою якісних (неформалізованих) і кількісних (формалізованих) методів, які взаємно доповнюють один одного.

До якісних методів оцінювання інвестиційних ризиків належать методи експертних оцінок, аналогії, аналіз доцільності витрат та ін. Їх спільна особливість полягає в тому, що вони ґрунтуються на практичному досвіді, накопичених знаннях, а часто і на інтуїції фахівців у відповідних сферах. Отже, одержані оцінки є суб'єктивними. Проте залучення до оцінювання досвідчених фахівців дає змогу різнобічно проаналізувати різні аспекти певної проблеми, визначити найбільш значущі для неї чинники і можливі способи розв'язання, підготувати інформацію для її подальшої формалізації і побудови її математичної моделі.

До кількісних методів оцінювання інвестиційних ризиків найчастіше відносять методи теорії вірогідності і математичної статистики, а також економіко-статистичні методи.

Для оцінювання можливого розміру фінансових втрат від інвестиційної діяльності використовують абсолютні і відносні показники. *Абсолютний розмір фінансових втрат* — сума збитку, заподіяного інвестору за настання несприятливої обставини, характерної для цього ризику. *Відносний розмір фінансових втрат* — відношення одержаного збитку до суми капіталу, що інвестується.

Компенсацією за ризик інвестору є *премія* — додатковий дохід понад той рівень, який можуть принести безризикові інвестиції. Премія за ризик зростає пропорційно рівню ризику за інвестиційним проектом.

Для пошуку компромісу між вигодами від зменшення ризику і необхідними для цього витратами, а також ухвалення рішення про те, які дії для цього слід реалізувати, інвестиційному менеджеру потрібно вміти управляти ризиками.

Управління ризиками — особливий вид діяльності, спрямований на зниження або повне усунення впливу його несприятливих наслідків на результати господарських операцій. За своєчасністю ухвалення рішення з попередження можливих втрат розрізняють такі підходи до управління ризиками: активний, адаптивний і **консервативний** (пасивний).

Активне управління ризиками означає максимальне використання наявної інформації і засобів для мінімізації ризиків. За такого підходу управлінські Дії повинні випереджати ризикові чинники і події, які можуть впливати на реалізацію операції або запобігати їм. Цей підхід передбачає витрати на прогнозування й оцінювання ризиків, а також організацію їх безперервного контролю і моніторингу. *Адаптивне управління ризиками* ґрунтується на пристосуванні до ситуації, що склалася. Управлінські дії здійснюють під час проведення господарської операції як реакція на зміну середовища. У цьому разі запобігають лише частині можливих втрат. За *консервативного управління ризиками* управлінські дії запізнюються. Якщо ризикова подія настала, збиток від неї поглинається учасниками операції. Управління спрямоване на локалізацію збитку, нейтралізацію його впливу на наступні події. Звичайно витрати на управління ризиком за такого підходу мінімальні, проте можливі втрати можуть бути достатньо великими [1, с.85].

Найважливіше значення для ефективного управління інвестиційними ризиками має адекватне інформаційне забезпечення.

Управління інвестиційними ризиками ґрунтується на певних принципах, основними з яких є такі: усвідомлене прийняття ризиків; керованість ризиків, що приймаються; зіставність рівня ризиків, що приймаються, з можливими втратами підприємства; врахування часового чинника в управлінні ризиками; врахування можливості передачі ризиків.

На підставі цих принципів на підприємстві формується політика управління інвестиційними ризиками, яка є частиною загальної стратегії підприємства.

Процес управління інвестиційними ризиками охоплює реалізацію кількох основних етапів.

1. Визначення мети. За наслідками реалізації цього етапу визначають первинний рівень ризику інвестиційного проекту.

2. З'ясування можливих видів ризику, його джерел і чинників. Основою для цього етапу є особливості та специфіка передбачуваної діяльності, а також внутрішнього і зовнішнього середовища. Ідентифікація ризиків за видами, основними ознаками і можливими наслідками необхідна для їх подальшого оцінювання, правильного вибору і розроблення заходів щодо їх зниження і нейтралізації.

3. Оцінювання ризиків. На цьому етапі здійснюють кількісний опис таких характеристик інвестиційних ризиків, як вірогідність реалізації, розмір можливих вигод і втрат. У процесі проведення такого оцінювання формують набір сценаріїв розвитку операції, визначають або моделюють їх розподіли вірогідності.

4. Вибір і реалізація методів управління ризиками. До них належать такі методи: ухилення (уникнення); попередження і контроль можливих втрат (поглинання); збереження ризиків (взяття ризиків на себе); передавання ризиків.

5. Контроль виконання і аналіз ефективності ухвалених рішень.

Отже, ухвалюючи певні інвестиційні проекти, менеджер зобов'язаний враховувати всі ризики та їх можливі наслідки. Залежно від об'єктивних умов або суб'єктивних переваг, ґрунтуючись на інтуїції, здоровому глузді або ретельному аналізі наявної інформації і прогнозі розвитку майбутніх подій, він має вибрати адекватну стратегію управління ризиками, що забезпечує досягнення поставлених цілей.

1. Докієнко Л.М. *Інвестиційний менеджмент: навч. посіб.* / Л.М. Докієнко, В.В. Клименко, Л.М. Акімова. К.: Академвидав, 2011. – 408 с. 2. Боярко І.М., Гриценко Л.Л. *Інвестиційний аналіз: Навч. посіб.* – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с. 3. Польшаков Ю.І., Ткаленко П.В. *Інвестиційний менеджмент. Навчальний посібник.* – Рівне: НУВГП, 2011. – 270 с.